

OPMERKINGEN EN AANTEKENINGEN

Het loon- en prijsrapport van de Sociaal-Economische Raad

In de Economische en Sociale Kroniek van Maart 1951 heeft Meester van Ameringen het eerste Rapport van de Sociaal-Economische Raad aan een vrij scherpe critiek onderworpen. Slechts om de leerling niet te ontmoedigen deelde hij een voldoende cijfer uit (doch het laagst beschikbare) en de 10 met een griffel kon slechts in perspectief aan het slachtoffer worden voorgehouden.

Ofschoon het terecht niet gebruikelijk is dat de leerling zich over het oordeel van zijn onderwijzer uitlaat, meen ik dat in dit geval als een der betrokkenen te mogen doen, enerzijds omdat het hier gaat om de reputatie van een belangrijk nieuw lichaam in onze samenleving en anderzijds omdat het oordeel van de heer van Ameringen sterk samenhangt met zijn uitgangspunten, die men echter ook geheel anders zou kunnen kiezen.

Deze uitgangspunten zijn met name de volgende:

1. hij maakt er bezwaar tegen dat het Rapport zich strikt beperkt tot de loon- en prijspolitiek;
2. hij acht het noodzakelijk dat t.a.v. deze laatste concrete, vermoedelijk bedoelt hij cijfermatige, voorstellen zouden zijn gedaan; en
3. hij mist in het Rapport een aantal onderwerpen die op langere termijn ongetwijfeld van grote betekenis zijn.

Wat het eerste punt betreft: is het zo onnatuurlijk dat, wanneer het advies van de Raad wordt gevraagd over de loon- en prijspolitiek, de Raad dan met opzet niet adviseert over de te volgen algemene financiële politiek? In tegendeel lijkt het mij natuurlijker. Hiermede komen echter een aantal verwijten van de heer van Ameringen in de lucht te hangen. Dat de Raad t.a.v. de overige vormen van economische politiek slechts de mogelijkheden aanduidde was in overeenstemming met het zo juist genoemde uitgangspunt van de Raad. Daarbij aansluitende heeft hij zich evenmin verdiept in de wijze waarop de beperking der investeringen ter hand zou moeten worden genomen, evenmin als in de vraag in hoeverre fysieke controles nuttig en nodig zouden kunnen zijn.

Wat het tweede punt betreft, dit hangt samen met de taakverdeling tussen de Sociaal-Economische Raad aan de ene en de Stichting van de Arbeid aan de andere kant. Als voorlopige leidraad is daarbij op het ogenblik aangenomen dat de typische loononderhandelingen de taak van de Stichting zullen blijven, die daartoe in contact treedt met de ambtelijke loon- en prijscommissie. Dit zo zijnde was het niet de bedoeling dat in het Rapport van de Sociaal-Economische Raad tot concrete voorstellen t.a.v. het loonbeleid der Regering zou worden gekomen, doch dat richtlijnen zouden worden opgesteld voor de onderhandelingen, richtlijnen die bruikbaar moesten zijn onder uiteenlo-

pende omstandigheden en uiteraard vooral gebaseerd moesten zijn op de economische en sociale aard van het vraagstuk.

Wat tenslotte het derde uitgangspunt van de heer van Ameringen betreft, ook hier is de Raad, en naar mijn mening op volkomen gezonde gronden, van een standpunt uitgegaan dat de desbetreffende bezwaren van de heer van Ameringen bij voorbaat wederom in de lucht doet hangen. Het verzoek van de Regering aan de Raad was om te adviseren over de loon- en prijspolitiek in de naaste toekomst. Dit houdt in dat men zich niet ook nog heeft behoeven te beraden over een aantal vragen die eerst hun betekenis krijgen wanneer men de politiek op langere termijn beschouwt. Ik meen te mogen zeggen dat dit met de beide door de heer van Ameringen in dit verband genoemde vraagstukken het geval is. Hij noemt de mogelijkheid om door veranderingen in het systeem van de loontarifiëring de arbeidsproductiviteit te bevorderen en hij noemt de inkomensverhouding tussen kantoor- en technisch personeel. Deze beide vraagstukken zijn inderdaad van eminente betekenis, maar zij laten zich niet in een handomdraaien oplossen. Het is ook bij elke loonronde weer opnieuw gebleken dat pogingen om bij zo'n verandering op korte termijn bijv. een veranderinge differentiatie tussen de lonen tot stand te brengen, mislukten, omdat op korte termijn vooral de noden van de laagstbetaalden werden gevoeld, waarin volgens een bepaalde minimum-opvatting werd voorzien en waarbij men om redenen van algemene politieke aard aan de andere kant de loonstijging voor de hogerbetaalden niet boven dit minimum wilde doen uitgaan. Wat het vraagstuk van kantoor- tegenover technische arbeiders betreft, is het bekend genoeg dat hier het gehele complex van de vooroordelen tegen handenarbeid achter zit, dat zeer zeker niet het onderwerp kan zijn van voorzieningen op korte termijn. Ter geruststelling van onze criticus moge intussen worden verklapt dat deze vraagstukken door de S.E.R. eveneens in studie zijn genomen en dat daarover eerlang zal worden gerapporteerd.

De beste verdediging is de aanval: het zij mij toegestaan een ogenblik de rollen om te keren. Mij heeft getroffen dat wat de samenstellers van het Rapport als de werkelijke bijdrage tot de oplossing van het vraagstuk hebben gevoeld door de heer van Ameringen niet eens wordt genoemd. Het zijn de hoofdstukken 12 en 13: de richtlijnen voor de loonpolitiek en voor de prijspolitiek. Hierin toch wordt op een wijze die, voorzover mij bekend is, in geen enkel soortgelijk rapport is te vinden zeer duidelijk aangegeven hoe naar de mening van de Raad onder uiteenlopende omstandigheden het loonpeil en het prijspeil moeten worden gevarieerd ten einde te voldoen aan de eisen die de algemene economische toestand van het land stelt. Met name komen hierin de belangrijke overwegingen voor die er toe hebben geleid uit te spreken dat, economisch gezien, aanleiding tot compensatie voor verhogingen van de kosten van levensonderhoud niet aanwezig is, indien slechts het invoerprijspeil stijgt, daarentegen wèl, indien het uitvoerprijspeil (de toegevoegde waarde daarin) stijgt, terwijl het reële loon eveneens mag stijgen bij stijging van de arbeidsproductiviteit. Ook het betoog over het belang van een laag prijspeil lijkt mij van betekenis, waarbij mag worden aangetekend dat de opmerking hierover in de Kroniek van de heer van Ameringen n.l. dat de prijspolitiek op haar beurt weer is afgeleid van de loonpolitiek, de opvattingen van het Rapport onjuist weergeeft.

Nog enkele opmerkingen resten mij. De criticus vond het Rapport te kort. Ik moet eerlijk zeggen, een rapport kan mij nooit te kort zijn: het kan alleen maar te lang zijn. Het zou evengoed door het C.P.B. kunnen zijn gemaakt? Nee, de betekenis van het feit dat dit een rapport van de S.E.R. is, is er juist in gelegen dat de Raad in zijn geheel zich achter de opvattingen heeft geschaard die in het Rapport zijn neergelegd. Dit is een uitspraak van veel betekenis voor de discussies die nog zullen plaats hebben.

Zo meen ik te mogen concluderen dat het oordeel van onze geachte criticus wel sterk afhankelijk is van zijn enigszins toevallige uitgangspunten voor de aan het Rapport te stellen eisen.

J. TINBERGEN.

Naschrift.

Het verheugt ons, dat prof. Tinbergen aanleiding heeft gevonden op de Economische en Sociale Kroniek van het Maart-nummer in te gaan. In de eerste plaats omdat een tegenwicht tegen de eenzijdigheid van onze visie kan bijdragen tot het vinden van het economisch evenwicht. In de tweede plaats is hier iemand aan het woord, die juist zijn 10 met een griffel in ontvangst heeft genomen *) en wiens lidmaatschap van de Sociaal-Economische Raad zeker niet het minst heeft bijgedragen tot onze aan het slot van de bewuste Kroniek uitgesproken verwachting, dat er nog wel eens een hoger cijfer dan een 6 — uit de bus zal komen voor de S.E.R. In het onderstaande zullen wij de opmerkingen van prof. Tinbergen op de voet volgen.

Wij hebben er geen bezwaar tegen gemaakt, dat de S.E.R. „zich strikt beperkt tot de loon- en prijspolitiek”. Dit doet hij n.l. niet. Wij hebben slechts geobjecteerd tegen de onbevredigende wijze, waarop het grootste deel van het rapport is gewijd aan de algemene problematiek. Wanneer men zo *relatief* uitvoerig ingaat op het algemene kader en tevens constateert, dat de gehele loon- en prijsmaterie slechts afgeleide betekenis hebben, zou niemand het de S.E.R. hebben kwalijk genomen, indien hij ten aanzien van de meest essentiële onderwerpen enkele richtlijnen had uitgestippeld. Dit doet hij ook wel, bijv. indien hij waarschuwt tegen interen van monetaire reserves of de gedachte opert van een buitenlandse lening, gecombineerd met een binnenlandse bestemmingsheffing. Ook hierover had de Regering geen advies gevraagd, maar zover wij weten heeft niemand de S.E.R. verweten, dat hij hier buiten zijn boekje gaat. Zodra echter het weliswaar enigszins précaire, maar toch erg belangrijk punt ter sprake dreigt te komen of de investeringen nu wel met 10 of met 20 % moeten worden beperkt, zet de S.E.R. zijn stekels op.

Nu iets over de mogelijkheden van economische politiek. Dat de Raad niet verder is gegaan dan een opsomming en de keuze aan de Regering overlaat, is gezien het uitgangspunt, waarop prof. Tinbergen zich beroept, juist te achten. Verwachtte de Raad van deze elementaire opsomming soms verheldering van het economisch inzicht der Regering? Dat lijkt nog veel oneerbiediger dan het overschrijden van de opdracht dezer Regering. Maar ook aan dit laatste maakt de S.E.R. zich schuldig. Enerzijds spreekt hij zich wel categorisch over totale

---

*) Zie de mededeling van het mr. N. G. Piersonfonds in De Economist van Maart 1951, blz. 217.

distributie uit, n.l. dat deze niet noodzakelijk is. Komt de — inderdaad weer précaire — vraag van de fysieke contrôle der investeringen ter sprake, dan herinnert de S.E.R. zich weer zijn opdracht en volstaat met de aanduiding van de mogelijkheid.

Het tweede door prof. Tinbergen genoemde punt moet op een misverstand berusten. Wij hebben het rapport niet in gebreke gesteld wegens het achterwege laten van cijfermatige loonvoorstellen. Dit zou onrechtvaardig zijn geweest, want het is allerminst onze bedoeling, dat het hoge college zich zo zou profaneren. De concreetheid, welke de geachte inzender ons in de mond legt — en waarmee hij waarschijnlijk de door ons gewenste „scherper uitgewerkte richtlijnen” bedoelt — zouden wij daarentegen wel gewenst hebben ten aanzien van de keuze tussen beperking van investering en besparing (zie boven) en ten aanzien van de hantering van het instrument der loonpolitiek ten behoeve van de opvoering der productiviteit (zie onder).

Daarmee zijn we op het derde punt. Prof. Tinbergen beroept zich op het verzoek van de Regering de loon- en prijspolitiek voor de naaste toekomst in studie te nemen. Hierdoor valt een onderwerp van veel langere adem als dat van de loondifferentiatie buiten het bereik van de adviseur. Een dergelijk excuus heeft de Raad niet gebruikt om het probleem van de arbeidsproductiviteit van zich af te schuiven. Het door ons genoemde vraagstuk is een deelprobleem van de algemene verhoging van de arbeidsproductiviteit. Het „systeem” van procentuele loonrondes met verhogingsmaxima trekt onze nationale loonschaal als maar schever, een consequentie die ook „in de naaste toekomst” tastbaar zou kunnen zijn. Het had zeker op de weg van de S.E.R. gelegen het belang van dit onderdeel op zijn minst even aan te stippen, hetgeen het additionele voordeel zou hebben gehad, dat men ook eens naar de interessante bijlagen 2, 3 en 4 had kunnen verwijzen. De confidentie van prof. Tinbergen over het in studie nemen van het bedoelde vraagstuk door de S.E.A. heeft ons intussen enigszins gerustgesteld en zo zachtmoedig gestemd, dat wij bereid zijn het „min”-teken bij de 6 te laten vervallen.

Er moet ook nog een aanval van de kant van onze opponent worden gepareerd. Wij geven gaarne toe, dat wij hoofdstuk 12 met de richtlijnen voor de loonpolitiek het beste van het rapport achten. Het had iets minder academisch kunnen uitvallen, wanneer de S.E.R. tevens had nagegaan welke van de genoemde casusposities voor ons land onder de huidige omstandigheden of voor de naaste toekomst het meest toepasselijk is te achten. Tot een dergelijk enthousiasme hebben wij ons niet kunnen opwerken voor hoofdstuk 13. Daarvoor worden hier te belangrijke onderwerpen, die de prijspolitiek raken, buiten beschouwing gelaten. Wij denken aan het vraagstuk van de vervangingswaarde voor grondstoffen en machines, het vraagstuk van de opvoering van de voorraadvorming en dat van de interne financiering.

Wij hebben niet gezegd, dat het rapport evengoed door het C.P.B. had kunnen worden gemaakt. Onze betreffende uitlating had slechts betrekking op het berekenen van het alternatief tussen vermindering van consumptie en investering, een berekening van het C.P.B. waaruit de S.E.R. geen conclusies trok.

De eenstemmigheid van de S.E.R. is allerwege zo geroemd, dat wij het niet aandurfden dit aureool ter plaatse nog eens te étaleren. Eenstemmigheid is een immaterieel actief, welks waarde recht evenredig is

aan de betekenis van het oordeel, dat zich in deze unanimiteit mag verheugen. Hans Andersen heeft dit probleem op typerende wijze belicht in zijn sprookje over de kleren van de keizer.

Een rapport kan volgens prof. Tinbergen nooit te kort, maar slechts te lang zijn. Namens alle rapportenlezers in dit zo rapportenrijke landje sluiten we ons hierbij aan. En we nemen dit advies persoonlijk ter harte, waar het de lengte van onze repliek betreft.

A. A. VAN AMERINGEN.
